

ENTOLOMA CLYPEATUM (L.) P. KUMM. VAR. DEFIBULATUM NOORDEL. A CATALUNYA

J. LABRAÑA

Carretera 20. E-25241 Golmés (Lleida).

ABSTRACT. *Entoloma clypeatum* (L.) P. Kumm. var. *defibulatum* Noordel. found in Catalonia. Two collections of *Entoloma clypeatum* var. *defibulatum*, found over the last three years in the same locality of Alta Ribagorça (Lleida, Spain), always in May or June, are described and discussed. After available information, this record is the first in the Iberic Peninsula, as the taxon was only known in Holland.

Key words: Basidiomycetes, *Entoloma*, Catalonia, Spain.

RESUM. *Entoloma clypeatum* (L.) P. Kumm. var. *defibulatum* Noordel. a Catalunya. Es descriuen i comenten dues recol·leccions d'*Entoloma clypeatum* var. *defibulatum*, trobades des de fa tres anys en una mateixa localitat de l'Alta Ribagorça (Lleida), sempre a principis de maig o de juny. Creiem que es tracta d'una primera citació per la Península Ibèrica, ja que només s'havia citat d'Holanda.

Paraules clau: Basidiomicets, *Entoloma*, Catalunya, Espanya.

RESUMEN. *Entoloma clypeatum* (L.) P. Kumm. var. *defibulatum* Noordel. en Cataluña. Se describen y comentan dos recolecciones de *Entoloma clypeatum* var. *defibulatum*, encontradas en los últimos tres años en una misma localidad de los Pirineos de Lleida, siempre a principios de mayo o de junio. Creemos que se trata de una primera citación para la Península Ibérica, pues sólo se había encontrado en Holanda.

Palabras clave: Basidiomicetes, *Entoloma*, Cataluña, España.

INTRODUCCIÓ

En una de les nostres freqüents sortides de camp per la vall de Boí (Alta Ribagorça, Lleida), varem tenir l'oportunitat de recol·lectar diversos basidiomes que, en un primer moment, ens van fer pensar en el gènere *Entoloma*. En l'estudi posterior, tot i que les claus d'identificació ens orientaven vers *E. clypeatum*, existien diferències, prou significatives, com per fer-nos dubtar de que realment es tractés d'aquesta espècie. Segons la bibliografia consultada, el material encaixava millor amb *E. clypeatum* var. *defibulatum*, sobretot pel seu píleu més fosc i per l'estípit finament solcat. L'estudi microscòpic ens confirmà que ens trobàvem davant d'aquesta interessant varietat d'*E. clypeatum*, coneguda únicament d'Holanda (NOORDELOOS, 1992). En el present treball, hi hem inclòs una completa descripció macro i microscòpica, i comentaris sobre les diferències més notables entre la varietat tipus i la var. *defibulatum*, algunes de les quals les hem constatat nosaltres, ja que no figuren esmentades en la bibliografia consultada. Les observacions microscòpiques s'han realitzat a partir de material fresc i de material sec rehidratat amb KOH (5 %). La paret cel·lular s'ha tenyit amb vermell Congo Amoniaca (1 %). Les mides de les espores s'han obtingut amb una mitjana de 30 espores observades. El material estudiat es troba dipositat en l'herbari particular de l'autor.

DESCRIPCIÓ DEL MATERIAL ESTUDIAT

Entoloma clypeatum (L.) P. Kumm. var. *defibulatum* Noordel., *Persoonia* 11: 173 (1981)

Píleu de 30-80-(100) mm de diàmetre, de bon principi cònico-convex, després progressivament estès fins a aplanat-convex, gairebé sempre amb el centre umbonat. Cutícula finament fibril·losa, no higròfana, lluent, de color bru grisenc, en els exemplars madurs més fosca i completament coberta de petites fissures radials imbricades, que li donen un aspecte característic; marge excedent, recte, sencer

al principi i fissurat en envellir. Làmines sinuades o adnates, gruixudes, espaiades ($L = 40-48$, $l = 1-3$), a vegades bifurcades vora l'estípit, irregularment ventrudes, de color blanc-gris quan són joves, després prenen tons rosats degut a la maduració de les espores, finalment de color bru rosat; aresta d'entera a irregular, del mateix color. Esporada rosada. Estípit de $30-60 \times 7-15$ mm, cilíndric i, en general, progressivament eixamplat vers la base, de color blanquinós; superfície amb nombrosos i petits solcs, amb fibril·les de color gris brunenc fosc, més marcades en els exemplars madurs. Carn fibrosa, trencadissa, de color blanc gris; olor suau i sabor agradable. Espores isodiamètriques, de $7,5-8,5 \times 8,5-9$ μm , $Q = 1-1,1$, amb 5-8 angles (majoritàriament amb 6 angles regulars). Basidis de $30-38 \times 10-12$ μm , tetraspòrics, de cilíndrics a claviformes, no fibulífers; esterigmes hialins, de 2-4 μm de longitud. Cistidis no observats. Cutícula formada per hifes dèbilment pigmentades, de cilíndriques a fusiformes, de $50-120 \times 12-17$ μm , amb cèl·lules terminals de $\times 20-22$ μm .

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: vora el Balneari de Caldes de Boí, Boí (Alta Ribagorça), UTM 3234714, alt. 1600 m, en un jardí amb rosers ornamentals (*Rosa* sp.), boixos (*Buxus sempervirens*) i aurons (*Acer* sp.), 8-5-1999, leg. C. Cortés i J. Labraña, rev. A. Rocabruna.- *Ibid.*, 3-6-2000, leg. C. Cortés i J. Vila.

OBSERVACIONS. Es tracta d'una varietat poc coneguda, probablement primaveral, que presenta una gran variabilitat d'uns exemplars a uns altres. Les dues vegades que l'hem recol·lectat, amb un interval de dos anys, ha estat sempre en el mateix lloc, fructificant abundantment, ja que hem arribat a comptar fins a 70 basidiomes. Les escasses referències bibliogràfiques trobades ens han suposat una dificultat afegida. Tot i això, el nostre material encaixa bé amb la descripció de NOORDELOOS (1992). Les diferències més importants que trobem respecte a la varietat tipus són el píleu menys aplanat, més convex, la cutícula clarament més fosca, més grisenca que bruna, les abundants fissures radials del píleu, que li donen un aspecte característic i que, segons les nostres observacions, són més marcades que en la var. *clypeatum*, l'estípit més fosc, amb abundants solcs longitudinals, menys evidents que els descrits en la bibliografia consultada, les espores més isodiamètriques, els basidis no fibulífers, més petits i en general cilíndrics, i la cutícula amb hifes terminals més gruixudes (de 12-17-(22) μm , respecte 10-12 μm en la var. *clypeatum*) i amb una longitud que ultrapassa les 100 μm , límit descrit per la varietat tipus.

AGRAÏMENTS

Volem agrair a A. Rocabruna (Premià de Mar, Barcelona) la revisió i confirmació del material.

BIBLIOGRAFIA

- BREITENBACH, J. & F. KRÄNZLIN (1995).- *Champignons de Suisse*, Tome IV. Edit. Mykologia. Lucerna. 371 pp.
 KÜHNER, R. & H. ROMAGNESI (1978).- *Flore analytique des champignons superiers*. Edit. Masson, París. 556 pp.
 MOSER, M.M. (1980).- *Guida alla determinazione dei funghi*, vol I. Saturnia, Trento. 565 pp.
 NOORDELOOS, M.E. (1992).- *Entoloma s.l. Fungi Europaei 5*. Libreria editrice G. Biella, Saronno. 760 pp.

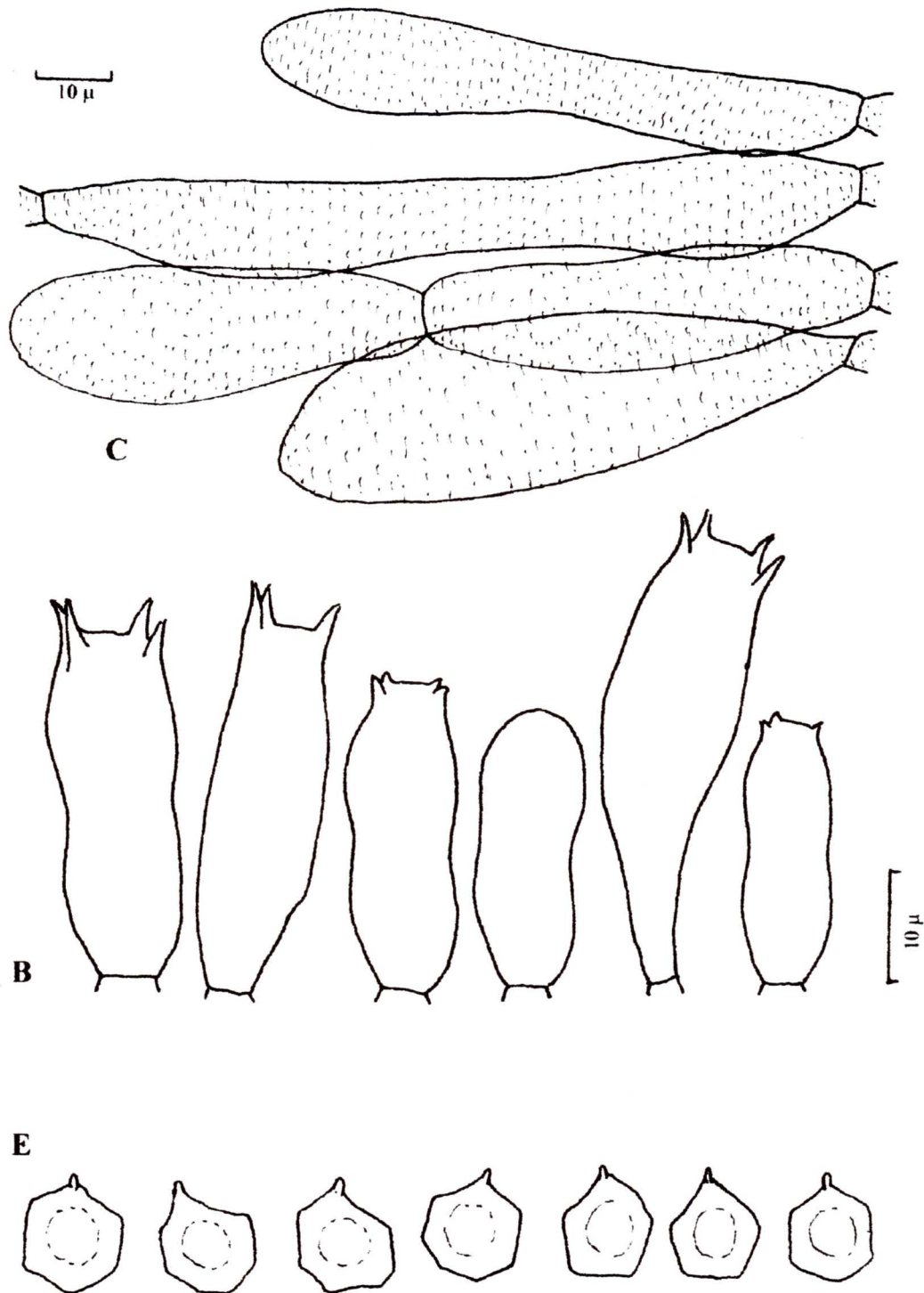

Fig. 1. *Entoloma clypeatum* var. *defibulatum*. C: cutícula; B: basidis i basidiols; E: espores.

Entoloma clypeatum (L.) P. Kumm. var. *defibulatum* Noordel. (foto C. Cortés)

Entoloma clypeatum (L.) P. Kumm. var. *defibulatum* Noordel. (foto J. Labraña)